

pokreti ka politici

ljubiša despotović

**«Emancipaciju mora omogućiti mišljenje, kao što mišljenje može i onemogućiti»
Wilfried Röhrich**

Princip odgovornosti s kojim W. Röhrich započinje svoje izlaganje u knjizi *«Politika kao znanost»* podrazumeva da politička teorija koja pretenduje na relevantnost mora u sebi sadržati dva bitna postulata:

prvi, da se danas ne može misliti bitno politički a da se pritom ne misli i ekološki, i drugi, da političko mišljenje mora dosegnuti do nivoa koji pretpostavlja postulat punoletstva čoveka za mišljenje.

Tek uz uvažavanje ova dva principa moguće je uzdrmati političke teorije koje svoju moć ne zasnivaju na *«kakvoći spoznaje, nego na sposobnosti da oči svojih pristaša opreme s klapkama, štaviše, na sposobnosti da ih za sebe pridobiju tako što oni ne primaju druge informacije i naposljetku uopće više ne mogu misliti»*¹⁾

Novi aktivizam i autentični politički senzibilitet kojim akteri novih društvenih pokreta rastaču staru politiku u svojim ishodištima, čini nam se, najviše baštini navedene principe. Afirmacija ljudske jedinice i ogroman politički prostor koji se oslobađa unutar pokreta za njeno nesmetano i neposredno ispoljavanje tekovine su političkog mišljenja/delovanja koje su sa sobom doneli upravo ovi pokreti.

Dostignuti društveno-istorijski i tehnološki razvoj po prvi put je u ovom veku označio prekretnicu u ljudskoj istoriji, markirajući fatalističke i kataklizmičke konsekvence ljudske praktične delatnosti. Svest da smo proizveli sopstvenu egzistencijalnu nesigurnost, i time nagovestili mogućnost vlastitog kraja, dugo se probijala kroz zapretene tokove kapitalne i političke profitabilnosti. Nosioci ove svesti i njeni najznačajniji promotori bili su upravo pripadnici novih društvenih pokreta.

Kao neosporni akteri novog socijalno-političkog gibanja novopokretovci su na theater mundi izneli zahtev za ekološki odgovornom politikom, insistirajući na njenoj doslednoj praktično-političkoj operacionalizaciji. Jer misliti danas politički a ne misliti i ekološki, znači, prepustiti se hirovitoj sudbini nekontrolisanog razvoja.

Stoga politički odgovorno mišljenje o sebi treba da sadrži:

— svest o ograničenosti prirode čiji je čovek integralni deo,

— svest o nužnosti ukidanja dominacije čoveka nad prirodom kako u njenom tehničko-tehnološkom tako i u socijalno-kulturnom obliku,

— svest o potrebi uspostavljanja ravnoteže između prirodnog sistema i konstituisanog čovekovog socio-kulturnog sistema,

— svest o objektivnom postojanju ekološke krize i njenom globalnom karakteru,

— svest o potrebi da se ekološka kriza reši novom vizijom društva koje će na radikalnan način učiniti raskid sa postojećim stanjem,

— svest o socijalnim snagama i političkim akterima koji su spremni da uđu u akciju za promenu sadašnjeg negativnog trenda.²⁾

Princip ekološke odgovornosti jednako je usmeren i obavezujući za oba vida globalne politike, i kapitalne i realsocijalističke (iako mnogi pomišljaju da je sa ovom drugom već svršena stvar). I jedna i druga jedinstvene su u svom destruktivnom stavu prema prirodi. Hans Jonas s pravom ističe *«da će eksplozija stanovništva oteći vlast iz ruku težnje za blagostanjem i čovečanstvo koje osiromašuje prisiliti za volju golog preživljavanja na ono što je ono moglo činiti ili dozvoliti sreće radi: na sve bezobzirnije pljačkanje planeta, sve dok ona ne rekne svoju zapoved i odupre se prekomernim zahtevima»*³⁾

Prateći liniju ekološke odgovornosti H. Jonas se zalaže za uvođenje i afirmaciju jednog novog kategoričkog imperativa. A taj novi imperativ po Jonasi glasi: *«Deluj tako da učinci*

tvojih delovanja nisu razorni po buduću mogućnost takvog života». Ili jednostavnije ne ugrožavaj uslove indefinitnog daljeg opstanka čovečanstva na Zemlji. Ili pozitivna varijanta ovog imperativa *«uključiti u svoj sadašnji izbor buduću integritet čoveka kao supredmet tog htenja»*.⁴⁾

Ovakva Jonasova zalaganja doživela su svoju afirmaciju i potvrdu kroz mnogobrojne aktivnosti i delatnost ekološkog pokreta. Iako međusobno odvojena i Jonasova i novopokretovska zalaganja doživljavaju svoju političku sintezu upravo potvrđujući na sasvim belodan način da politika ne samo da može već i jeste (ukoliko je odgovorna) mesto ovaploćenja autentičnih ljudskih intencija. Potvrđujući svojim racionalnim rešenjima da parcijalni interesi bez obzira koliko da su važni ne mogu biti iznad interesa opstanka.

Kada je u pitanju drugi navedeni princip, koji pretpostavlja postulat punoletstva čoveka za mišljenje, i tu je novopokretovski senzibilitet ostvario najviše učinke. S jedne strane labavost organizacije i neformalnost veza unutar nje a s druge afirmacija jedinice i njene neposredovanosti, doprineo je da se novi društveni pokreti najviše približe idealu politički slobodne jedinice (građaninu). Čak i u sistemima građanskog parlamentarizma, nivo participacije građanina u politici (tačnije u odlučivanju) ostvaren je samo do praktičnog čina glasanja. Nakon toga njegovo učešće u donošenju odluka na globalnom nivou potpuno je beznačajno.

pohodim te denis oštrošić

TO KIM BASINGER

*tvoja je kosa
žar vatrenog opala
i nije potrebna žarulja
za zalajati
tek sekunda
nagovještaj s postera
i brzom toplinom lahora
prepušten
dozvoljen
spreman umrijeti
u tako premnogom puta
dosanjanoj vidroj ljepotici
brezina ekstrakta*

*tvoje su oči
spleen dva gorska jezera
njih nikako nesklanjati
kao kokoši
njima se pokloniti
klanjati klanjati
do jare dosegnuti
sanjati
osanjati
čas mledru
čas zelenu
rukovet nasmejšenih zjenica
osloboditi trepavice
zatočene mahovinom sjevera
tvoje su usne
mnogo južnije*

*kamilicom
satkano pokrov mladog proljeća
predraga
neotkrivena
grčka legenda
u najsladoj kapi
praporaste mahovine
ponudena borhesova tajna*

Samim činom izbora građanin se odrekao (mimo svoje volje) prava da i dalje aktivno participira u politici. Citavim i vrlo komplikovanim sistemom posredovanja politička elita obezbudila je sebi ekskluzivno pravo da odlučuje o gotovo svim bitnim pitanjima političkog i privrednog života jedne državne zajednice. Cela priča o demokratiji (građanskoj) svodi se tako na puka »pravila igre« kojima se regulišu dolazak političke elite na vlast, kao i njenu zamenu drugom ukoliko prethodna ne ostvari predviđene rezultate.

Već i ovim površnim uvidom, jasno se vidi da vladajući teorijski koncepti demokratije još uvek ne priznaju punoletstvo čoveka za mišljenje, u ovom slučaju — političko mišljenje.

Autentični pokušaji afirmacije jedinke do ovog nivoa najviše su imali uspeha u novopokretovskom načinu poimanja političke delatnosti. Evo i nekoliko argumenata u prilog izrečenoj konstataciji:

— Za razliku od političkih partija, novi društveni pokreti imaju mnogo slobodniju, jednostavniju i fleksibilniju organizacionu strukturu. Ona je promenljiva, nehijerarhijska, sa neformalnim i neposrednim vezama unutar nje,

— po načinu delovanja novi društveni pokreti su mnogo difuzniji, elastičniji i sveobuhvatniji,

— javnog su karaktera kako u svom programskom tako i u akcionom smislu,

— neformalizovani su i ne teže dominaciji nad ličnošću svojih pripadnika,

— transfunkcionalnog su karaktera — prevazilazeći postojeće klasne, slojne, i profesionalne strukture društva,

— ne grupišu se po funkcionalnom principu nego shodno problemu za čije se rešavanje zalažu,

— nisu okrenuti totalnoj društvenoj promeni, nego samo jednom njegovom delu ili segmentu,

— društvenog su karaktera (s ciljem reafirmacije društva naspram države) i ne teže preuzimanju političke vlasti ili nekog drugog cilja političke moći,

— shodno spontanosti i labavosti organizaciji diskontinuelnog su karaktera, brzo nastajuć i ali isto tako i brzo nestajuć sa političke pozornice određenog društva,

— heterogenog su sastava, sa širokom lepezom idejnih i političkih orijentacija.⁵⁾

Neophodno je na kraju istaći i ovo: demokratije pouzdano nema onda kada o njoj govore svi, kao što je jednako nema ni onda kada o njoj govore samo intelektualci. U zaglušujućoj vici i hajci na i za demokratiju, utihnule su rasprave o njenim ospretpostavkama. U trci i mečežu koji traje na ovim prostorima sve je pomešano a mnogo toga i zaboravljeno. U demokratsko društvo se ne može uskočiti preko noći pukom zamenom forme političkog organizovanja. Proces kojim se tvori demokratsko društvo podrazumeva dugi »rad pojma« demokratije. Samo tamo gde se strpljivo i istrajno radi na konstituisanju građanina, civilnog društva, društvenih pokreta, nezavisne sfere javnosti i dr., samo tamo moguće je stvoriti pretpostavke da se kroz formu parlamentarizma i više-stranaštva dosegne što bliže demokratski uređenoj zajednici.

Čini nam se da je uz sve mane i ograničenja koja sa sobom nose novi društveni pokreti, njihova uloga u stvaranju i očuvanju političke demokratije gotovo nezamjenjiva. Snagom istinske alternative, akteri ovih pokreta iznova obnavljaju vremenom zatomičene emancipatorske energije neodoljivo šireći prostore ljudskoj slobodi.

¹⁾ W. Röhrich »Politika kao znanost«, Informator, Zagreb, 1999, str. 35.

²⁾ Cifric/Cullig »Ekološka svest mladih«, Zagreb 1987, str. 20.

³⁾ H. Jonas »Das Prinzip Verantwortung« citirano prema knjizi iz »usnote broj 1«, str. 6.

⁴⁾ Isto str. 6.

⁵⁾ Lj. Despotović »Novi društveni pokreti« Polja, N. Sad 1988, broj 333, str. 477.